

**Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis
Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et
Justitiae, Sive Decisivi Discursus**

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in
quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus
respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum
luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque
omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. IC. Romana fideicommissi de Fontana. An reciproca simpliciter
ordinata inter plures, quorum aliqui sint universaliter instituti, & alii
particulariter, conceniat omnibus, vel potius ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](#)

CVI

FRANCISCO FONTANA

Casus resolutus per A. C. pro Tertiis.

An reciproca simpliciter ordinata inter plures, quorum aliqui sunt universaliiter instituti, & alii particulariter, conveniat omnibus, vel potius intelligatur discretive inter comprehendentes sub eadem substitutione? Et aliqua de licita alienatione bonorum fideicommissum non obstante.

S V M M A R I V M.

- 1 **F** Aeti series.
- 2 Tertius emptor mercium an sit tatus, datur dis-
tinctio inter venditas singulariter vel in univer-
sum.
- 3 Quando taberna confusa cum alia majori amittat
suam universaliter qualitatem.
- 4 Pretium non faciet loco rei.
- 5 Quando emens bona fideicommissaria bona fide sit tatus.
- 6 Reciproca intelligitur ordinata inter universaliiter in-
stitutos non autem cum instituto in re particu-
lari.
- 7 Expenditur limitatio hujus conclusionis, quando om-
nes universaliiter instituti cessant.
- 8 Emens bona fideicommissaria ex licentia per testatorem
vel per legem gravato concessa est tatus.
- 9 Alienari possunt bona tempore peritura, & conserva-
tione non apta.
- 10 Licens alienandi concessa uni persona an exten-
datur ad aliam.
- 11 Emptor bonorum fideicommissum an teneatur esse sollicitus
de investimento pretii.

D I S C . IC.

N Fontana Nursinus seu alterius loci Spoleranus
diacesis, mercium tabernam fundacum vulgo
nuncupatam, exercens in Urbe in platea, qua di-
citur ad Turrim Sanguinem, moriens in ejus testa-
mento, cum reciproco fideicommissu, & cum
quibusdam aliis substitutionum gradibus, instituit
tres ejus filios, Ioannem Dominicum, Didacum,
& Franciscum in codicillis vero revocata quacumque
dispositione, quam ad favorem Francisci ejus
que filiorum ordinaster, eius heredem particula-
rem instituit in quibusdam bonis in patria existenti-
bus, ac in quadam summa pecuniaria, cum eisdem
tamen substitutionibus conditionibus, & oneribus
in testamento contentis, dicto vero Ioanni Domini-
cico facultatem dedit, ut si ei opportunum videre-
tur, fundacum praedictum de consensu Didaci,
qui erat clericus in sacris, necnon cum scientia &
consensu Petri ejusdem testatoris fratris alienare valeat;
Cum autem post mortem testatoris infra breve
tempus mors Ioannis Dominici sequuta esset Di-
dacus superstes & coheres universalis clericus in sa-
cris in patria cohorans, per eundem Petrum patrum
procuratore ad id constitutum fundacum praedictum
pro pretio scutorum circiter s. m. vendidit Achilli

ROMANA FIDEICOMMISSI DE FONTANA

PRO

ACHILLE & FRATRIBVS
DE TERTII

Cardin. de Luca de Fideicomm.

& fratribus de Tertiis, alium consimilem fundacum in eodem loco longè majoris valoris exercentibus, qui dictis mercibus cum propriis confusa, ampliorem fundacum constituerunt in ea materiali apotheca, quām Fontana conductam habebat, utpote commodiori; Sequuta verò ad plures annos morte eriam Didaci, insurrexit Franciscus, atque prætendens in vim reciproca in dicto testamento contenta, fideicommissariam successionem ad universam dicti testatoris hæreditatem & bona sibi apertam esse, judicium instituit coram A, C, adversus prædictos de Tertiis tanquam fundaci hæreditarii possessores, atque pro eo agentes innitebantur propositionibus generalibus, quas ad favorem fideicommissariorum pro vindicandis bonis fideicommissariis quodiè receptas habemus.

Pro reis conventis scribens dicebam, quod pro eorum absolvitoria opus non esset assumere in petitionem super fideicommissi existentia vel pertinencia, minusque super licentia alienandi à jure vel ab homine hæredi gravato concessa, de quibus ista, sed quod sufficeret incompetencia actionis, ex qua solum reo vincere sufficit, cum nulla contra istos competere videretur actio. Non quidem personalis, cum inter eos nullus intercesserit contractus vel obligatio, quæ est mater actionis. Minusque realis seu rei persecutoria, quæ à fideicommissario adversus tertium bonorum fideicommissariorum possessorum frequentius exerceri solet cum merces de tempore mortis testatoris, vel alienationis existentes, amplius in rerum natura non extarent, neque earum identitas justificari poterat.

Et nihilominus, tibi etiam aliquæ extarent, minis in eis singulariter consideratis aliqua actio erat exercibilis, quoniam licet de stricta juris censura merces cadant sub fideicommissi, hypothecis, aliisque nexibus, quibus alia bona subiecta sunt, eodemque jure regulentur, Nihilominus ex quadam non scripta, ubique tamen recepta æquitate ob commercii rationem tertius bona fidei empotor est tutus Bald. in l. ubi adhuc n. 37 C. de jur. dotium, Capc. Latr. decif. 24, num. 12. Merlin. de pignor. lib. 2. quest. 45. & alibi, Ottob. dec. 55. num. 9 ac habetur deductum in Romana seu Civitatis Vetus mercurium subtilo de Regalibus dis. 129. & sèpius sub titulo de credito.

Et quamvis hujusmodi propostio procedat, tibi agitur de mercibus singulariter & in specie distractis, secus autem ubi de taberna illarum compleixa, tanquam corpore universali, cum tunc etiam contra tertium bona fidei empotorum exerceri valeant hypothecæ, aliaque remedia realia vel rei persecutoria ad textum in l. cum tabernam ff. de pignor. ubi DD. de quibus Merlin. & ceteri loco citato, Quod etiam influit ad merces jam distractas ac non extantes, quoniam alia in eamdem tabernam introducta, tanquam loco præcedentium subrogata, sub eisdem hypothecis vel nexibus cadunt, cum actionis competencia percutiat ipsam universitatem negotii; Attamen ultra difficultatem respectu non extantium cadentem in eo, quod novarum mercium subrogatio loco antiquarum facta non erat ab ipso debitore hypothecante, sed à tertio & sic de tempore inhabili, Objectum removeri dicebam ex facto cum taberna hæreditaria, licet vendita tanquam universitas, amplius non extaret, dum confusa erat cum taberna seu fundaco longe majoris valoris ipsius empotoris, cuius respectu facta fuit species in sua universitate confusa, quamvis penes venditorem esset genus seu universitas; Ad-

instar fluminis, quod ubi perseveret in situ dicitur corpus stans de parte, sed ubi ingredi amittit, atque efficitur de aqua maris vel fluminis majoris; Quod eriam legaliter habemus in causa ecclesiasticis, vel feudis, que alteri majoris beneficiis corporentur, quia licet prius in suo esse constata dicerentur universitas, postea vero factum membrum seu prædium Ecclesie vel feudalis nantis; Non obstante, quod rotum negotium translatum esset in apothecam, in qua res Fontanæ exercebatur, quoniam non facta apotheca materialis, sed taberna formalis, principaliter consistebat in negotio empori, accessoriis istæ merces adactæ fuerunt, Tunc gula, ut actio sit à prædominanti; Tunc voluntate seu destinatione unientis, qui posse gotium alienum, ac minoris existimationis, menti unire voluit proprio, quām proprium alieno minori; Cumque agatur de volumen, potest hic quandocunque eam declarare, quoniam qui declarat nil de novo facit, factum sit aperit Othob. dec. 118, n. 6. & 18. & ceteri passim, ac habetur sepius in altero de donationibus, & in aliis.

Neque aliqua competere poterat actio ad titum ex antiquis mercibus ad manus ipsorum rura deventum, quoniam cum penes ipsorum tenorem, ut supra dici non possit quod est universitas sed species, intrat regula in universitatem cadens, in particularibus tamen magis ut pretium penes tertium non succedit, sive ut dolo delierit rem possidere ex deducto in Romana seu Civitatis Vetus sub tit. de Regalibus 129. Vel cessante mala fide, ac probato in tertius soveat causam merè lucrativem, quæ locupletatione contendat, quia tempore per aliquos effectus investitum equipollenter evanescatur, itaut possessor agat de se locupletatione alieno sine causa, secus autem tibi causam sovet, ut habetur apud actum, prædictum in Romana hæreditatis sub tit. de Regalibus officiorum dis. 1. & in Volaterana spoliis suis donat.

Sibi enim imputent stulti testatores fiducia ordinantes in hujusmodi mercibus omnibus ad horam etiam de sui natura diligenter subjectis, & in quibus commercium omnino datum esset, si fideicommissa darentur ex ea contra tertios bona fide, ac titulo onerosi contractantes, Atque in hac bonorum spacio, quod rectè procedant motivata in Romana commissi de Maximis dis. 84. ut feliciter bona fidei empotor tutus sit à molestis fideicommissariis quibus tantum jura competentia contra grossum alienantem, dum remedia realia vel rei persecutoria sunt impracticabilia, reliqua vero contra meritos qui dolo non desiri possidere, non competit.

Ista credebam sufficere ad absolutiorum, non alia fundamenta in puro factu confundere detractionum scilicet legalium & accessoriis in quas etiam hujus prima alienationis pretium de jure convertendum erat; Verum tandem in motivis, dicebam actorem prædictum etiam bonis extantibus, postea fideicommissi existentia & pertinencia, non habuisse intentionem; Quidquid enim dicitur respectu facta per testarorem ordinata inter heredes continet eorum filios & descendentes etiam ultimi

lineam, vel potius iuxta decisionem 1023. Seraphini, ea præter primos heredes intelligenda esset discri-
tive inter cupulibet linea descendentes, & in quo
ex conjecturis potissimum, dum agebatur de disposi-
tione ascendentis pro mea sententia pro reciproca
lineari inclinalem; Adhuc tamen ponderabam id
procedere inter eos, inter quos hac reciproca ordi-
nata est, quales erant duo heredes universaliter in-
stituti, non autem respectu actoris instituti in re
particulari, quoniam substitutio reciproca, inter
institutos universaliter tantum ordinata censetur,
ut ex Bart. in l. Lucius num. 18. ff. de vulgar. & pupill.
firmant magis communiter repetentes ibidem, &
sequuntur ceteri plene collecti per Fusar. quæst. 261.
num. 1, ubi numeris sequentibus ejusdem conclusio-
nis rationes expendit: Et licet ex numer. 5 usque ad
finem plures dictæ regulæ limitationes dederat, nul-
la tamen videbatur ad factum applicabilis.

Eoque magis dictæ conclusioni locum esse dice-
bam ob assistentem voluntatem testatoris dupli-
citer deducatam, Primum nemp̄, quia ubi Joanni Do-
minico filio seculari negotio exercenti facultatem
dedit vendidi fundacum prædictum, consensum
expedit Didaci coheredis, quamvis clerici, ac eti-
am Petrus fratris, quamvis nullum jus in succe-
sione habentis, & tamen dictum Francicum omnino
sprevit, signum evidens, quod exceptis rebus particu-
laribus ei reliktis, nullum in eo consideravit jus vel
interesse, necre, nec spē in hereditate; Et secun-
dum ob amplitudinem verborum, cum quibus per
codicillos quancunque dispositionem cum testa-
mento ad eum favorem ordinatam revocavit, man-
dando dicto reliquo tantum contentum esse debere,
unde propterea dicebam quod non versabamur in
casu voluntatis præsumpta, in qua etiam procedit
regula superitis constituta, sed in casu voluntatis
expresse, qua concurrente nemo dubitat.

Adversus hoc fundamentum, scribentes pro
actoro duo deducebant; Unum facti, alterum ju-
ris, facti scilicet, quod testator in eodem legato re-
turn particularium, quod dicto Francisco in codi-
cillis fecit, expresse ixit id facere cum eisdem sub-
stitutionibus, oneribus & conditionibus in testa-
mento contentis; Verum hoc factis levi fundamen-
tum erat, quoniam verba clare ostendebant testa-
torem intellexisse de substitutionibus passivis in
odium & gravamen ejusdem Francisci in bonis,
qua ipsi relinquebantur, non autem de activis &
favorabilibus, à quibus per verba nimis generalia
ab omnibus ejus favore in testamento dispositis ex-
clusus erat.

Alterum erat fundamentum juris deductum ex
limitatione tradita per Fusar. alios colligentem dicta q.
261. n. 10. & quam sequitur Rota decisi. 54. num. 21.
par. 8. recente in cuius decisionis auctoritate maxi-
mum constituebatur fundamentum, quando scilicet
omnes universaliter instituti essent mortui, quia
tunc ultimo ex eis moriente intrat reciproca favore
superficiis in re certa instituti; Verum tunc occasio-
ne istius disputationis, (licet potius incidenter,
quam cum debita maturitate, dum ex aliis magis
plenis fundamentis absque necessitate ulterius ab-
stum articulum disputandi iudex sicut facilis ad ab-
solutioriam,) observabam DD. allegatos per Fusar.
percutere casum, in quo omnes universaliter institu-
ti dececerint antestatorem, sive ante heredi-
tatis additionem, itaut particularier institutus, per
viam juris accrescendi, & ne contingat testatorem
decedere pro parte testatum, & pro parte intestatum,
remaneat heres in toto, quinon est effectus

reciproca, dum etiam sine illa ex legis ministerio
idem resultat ex dictatione, unde super hujusmo-
di limitationis veritate in casu occurrentia matatu-
rius reservo judicium.

Eoque minus super hoc non multum disputandi
occasio adserit, quoniam istud motivum, quod tan-
quam Advocatus deducebam, reciproca non ca-
dantis inter æqualiter institutos, parum ad causam
proficuum erat, dum reciproca etiam cessante,
stante morte utriusque heredis absque prole, intrat
bat favore actoris ulterior substitutionis gradus ma-
gis generalis ordinatus favore proximiorum de do-
mo & sanguine, à qua generali vocatione non ex-
cludit præcedens personalis exclusio, quoties non
ex delicto & particulari odio emanavit ex deducis
in Amerina fideicommissi de Lanzelitu dicit. 49. & in
aliis.

Solidius autem fundamentum credebam alte-
rum resultans à duplice licentia alienandi, legis &
hominis, quam gravatus habebat, unde propter
ea emp̄or tanquam ex valida alienatione tutus re-
manet, ut ceteris allegatis plenæ & punctualiter
firmatur per Rota apud Merlin. decisi. 459. ex num. 3.
Aderat enim expresa facultas concella per t. st. cor-
rem alienandi fundacum, ut supra in facti enarratione
habetur, Ac etiam facultas legis, quia cum
per mortem Joannis Dominici coheridis laici, ac
habilis ad mercaturam, hereditas devenisset in
Didacum clericum in sacris, cui mercatura per ca-
nones interdicta est, atque ageretur de mercibus
non conservabilibus sed mercandis, & rōnandis;
Hinc proinde sequitur, quod heredi gravato, non
obstante legali prohibitione, competit facultas alienan-
di bona tempore peritura, & perpetua conser-
vationi non apta, ex deducis per Fusar. qu. 734. n.
6. & 7. & q. 544. num. 1. ubi concordantes; Et ex
qua circumstancia cessabat objectum per alteram
partem excitatum circa licentiam à testatore con-
cessam utpote personalem ac restrictam ad Jo. Do-
minicum, quoniam si testator id concessi ei qui né-
gotium exercere & continuare poterat, multo magis
concessi dicendum est ei, penes quem aliter
merces cum manifesta iactura suffit peritura, ar-
gumento ducto ab auth. multomagis &c. Et in specie,
quod facultas alienandi in uno casu extendatur ad
æquipollentem, vel maiorem Fusar. quæst. 678. num. 10
24. & fin. Testator enim de solo Joanne Dominico
loquutus est alienare debente cum consensu Didaci,
quia illum solum presupposuit, ac præsupponere
debuit fundaci administratorem ob alterius inha-
bilitatem.

Major autem difficultas circa istud solidum, ac
reale fundamentum sicut circa non curatum pretii
investimentum, quod à testatore dem indatur, an
scilicet emp̄or de illo sollicitus esse debuerit; Et pro
affirmativa, scribentes pro auctore deducebant
latè in proposito firmata per Rotam in Bonon. fideicom-
missi de Rubeis Corrado decisi. 363. par. 10. recente & in
alii præcedenter ac subtequerter in eadem causa
editis coram Panzirolo & Peningero, in quibus irrita-
tur alienatio honorum fideicommissi non obstante
licentia per Papam concessa ob non curatum ab
emp̄ore investimentum pretii in eadem licentia
præscriptum.

In contrarium dicebam mihi videre assisterre ve-
ritatem; Distinctio enim est in hac materia vera,
quod Aut in facultate adjicitur investimentum pro
forma seu conditione à parte antea. & tunc quia
concedens non confidit de alienance, tenetur em-
por de illo esse sollicitus, nec alias facultas ita qua-
lificata

lificata seu conditionalis füssigatur, atque hic est casus in allegata Bonon. de Rubeis, ubi de licentia Papa alienandi quādam bona fideicommissaria, sub ea forma, seu conditione, quod premium unico contextu deponeretur penes adēm sacram exinde non amovendum nisi ad effectum illud implicandi in narratam utilem emptionem aliorum stabilium, quā forma neglecta fuit; Aut investimentum injunctum est per viam modi, & à parte postea, quia nempe detur facultas alienandi injuncto onere hæredi gravato investiendi premium, & tunc quia testator seu concedens dicitur sequi fidem alienantis, emptor non tenetur esse sollicitus, unde in hac materia quæstio videtur hodiè potius facti & applicationis quām juris esse, in videndo scilicet, quando dicamus esse in una vel altera parte distinctionis, præsertim ubi testator tribuit facultatem alienandi ad effectum investiendi, ut frequentius contingit, unde incertum est, an per viam conditionis vel modi disposuerit; In dubio autem regula assistit emptori, ut non teneatur ex deductis in his terminis per Merlin. d. decis. 459.

Priterea hujusmodi difficultatem intrare observabam, quando ageretur de alienatione rei conservabilis à jure prohibita, ita ut emptor soli horum licentia innatur, quia si eam pro fundamento intentionis deducit qualificatam, dubitari potest, an teneatur illam recipere cum sua qualitate, Ac etiam quia sciens emere rem de jure alienari prohibitam, investigare tenetur de suis cautelis; Id autem in propria facti specie non cedebat, dum seclusa etiam facultate hominis, eraderat facultas legistratione subjectæ materia, & ex bonorum ac perlonæ qualitate ut supra, stante præsertim bona fide in emptore fideicommissi ignaro; Atque ex hoc ultimo fundamento, facilius autem ex duobus primis detractionum ex incompetencia actionis, non discuso altero resultante a puncto reciproca cadentis nec nè inter inæqualiter institutos prodiit sententia absolutoria, justitia fundamentum pro meo iudicio habens, & quantum hucusque observantia ostendit actor acquievit.

BONONIEN. BONORUM DE UBALDINIS

PRO
STEPHANO COMINO

CVI
NICOLAO UBALDINO.

Casus decisus per Rotam pro Ubaldino.

De reciproca inter filios & descendentes ordinata, quando censeatur linearis, & de linea ad lineam, vel potius discretiva in qualibet linea, & inter singularum linearum descen-

dentes inter se tantum; Et alio de alienatione bonorum fiduciæ missi ex causa dotium, sive pauperrandis descendantibus à Bantipitali, sive ex alia simili cauta.

S V M M A R I V M.

1. **F**acili series.
2. **R**egula stat pro exclusione recipiæ linea.
3. **R**eciproca expressa intelligitur discretiva in quæ linea, ubi plures sunt confitentes, sive tantum.
4. **A**d reciprocam necessaria non sunt praecisa scripta, sed sufficiunt conjectura, illa implantes, & num. 7.
5. **P**ro dotibus, & pro alimentis vel liberacionibus descendenter alienari possunt bona fiduciæ.
6. **D**eclaratur, & num. 11.
7. **D**e reciproca linearis ex conjectura.
8. **E**xaminantur conjectura.
9. **I**n conjecturalibus certum iudicium dari posse.
10. **E**xaminantur decisio 1023. Scriphini, & dicitur, an agant de reciprocis linearibus.
11. **D**e conclusione posita num. 5.

D I S C . C.

Nicolaus Ubaldinus senior in testamento anno 1556. hæredem instituit Annibalem & Augustinum eiusque filios & descendentes in perpetuum ad invicem subtilitutem, arque tam primos, quam omnes subseqüentes gravavit ad restituendam & Augustino aliis filiis tunc bannitorum tribus portionibus hæreditatis, postquam Principis restituti essent, ac effectu ipsi erit quilibet ipsius testatoris filiorum, etiam respectivè filii & descendentes in perpetuum item habent sua hæreditatis successionem, tertia vel pro medietate, prout casus reuegnis dictorum bannitorum vel eorum mortuorum filiis dabit, ordinata etiam inter dictos Augustinum, Thomam respectivè descendentes eadem recipi quan inter Annibal's descendentes ordinarentur.

Obit Augustinus absque filiis, & fortissime Annibali paterna hæreditatis dimidiam ereditum; Cessit deinde Annibal superstibus Nicolao juniorne Baptista, qui sine filiis morientes hæreditatem Alexandrum & Ludovicum eorum parentes seu consobrinos, qui bona per dictam lineam festant jure hæreditario ut supra in eos obvenientur, Comino tanquam libera; Eis vero debet etiam, superstite ex Alexandro, Nicolaus junior hic prætendens bona sic alienata speclaris, ut dictum commissum per dictum Nicolaum seniorum natum iudicium instituit, atque duas favores sententias reportavit, Unam in prima intendenda ab A. C. Commissaque causa appellata Rota coram Taja, pro dictarum sententiarum dicta & executione responsum fuit, unde dictum missa cœla in eadem Rota Albergato cum causâ Constatuto de tribus, assumptaque disputatione dicitur, An consaret de tribus validu & iustu, que remanebant quæda.

In hoc statu ad semimortua causa defensione evocatus, Dicebam sententiarum iudicium ipsius